PREOBRAZBA VISJE SOLE ZA SOCIALNE DELAVCE V LJUBLJANI V VISOKO SOLO ZNOTRAJ UNIVERZE

Dr. Gabi Čačinovič-Vogrinčič

Naslov vsebuje temeljno tezo prispevka ki jo želimo obrazložiti, utemejiti in ponuditi v razpravo, saj gre tako za odprta vprašanja razvoja vede, stroke in šole kot za vprašanja koncepta univerze.

Morda je treba poudariti takoj v uvodu - cilji preobrazbe temeljnih pogojev za izobraževanje in raziskovanje na področju socialega dela, kot smo jih zastavili v dosedanjih pripravah, so nedvomno v skladu s cilji modela univerze, ki ga predstavljajo raziskovalci projekta Dolgoročni razvoj visokega šolstva v SR Sloveniji.[1] To je podoba univerze, znotraj katere vidimo svoje mesto.

Edina perspektiva slehernega izobraževanja za socialno delo je razvijanje znanosti in ustvarjalnosti in povezovanje fundamentalne znanosti z razvojno-aplikativnim delom. Dosedanje raziskovalno delo to dokazuje, saj smo nosilci fundamentalnih raziskav in raziskav, ki pomenijo inovacijo v strokovnem delu.

Da zmoremo biti delovno ustvarjalna univerza, dokazujemo že danes: univerzi lahko ponudimo operacionalizacijo zamisli o "torišču ustvarjalnega dela" študentov in profesorjev, kot ga uresničujemo v številnih inovativnih oblikah sodelovanja v takoimenovanih blok eksperimentalnih vajah, praksi, terenskem delu in skupnih projektih.

Opredeljevanje za kvaliteto diplomanta ne more pomeniti drugo kot zastavljanje njegovega izobraževanja tako, da izhaja iz sistemske znanosti in da je trdo podprto z znanstvenoraziskovalnim delom, da bi bili "organizacija, ki svoja dognanja in ustvarjalne dosežke sprotno vnaša v stvarnost", kot pravi tekst.

Tako bi lahko nadaljevali opredeljevanje za vizijo modela univerze. V nadaljnjem delu raziskovalcev bi bilo potem treba le še predložiti projekte in dokaze o tem, kako, s kakšnimi strokovnjaki in kakšnimi konkretnimi rešitvami bi za izobraževanje za socialno delo to dosegli. Vendar nam projekt vsiljuje najprej še drugo, po naše nepotrebno in nesmiselno nalogo: razpravo za in proti Humboldtovemu konceptu univerze. Razprava, ki nas usmerja v konflikte o tem,

kje so meje med izobraževanjem "za profil znanosti" in izobraževanjem "za področja dela", kdo sodi v univerzo in kdo mora ven, stran od tistega, kar je prvotnejše, stran od nujne analize univerze, kakršna je in operacionalizacije potrebnih sprememb za njeno preobrazbo v boljšo univerzo, ki je možna, če združimo moči okoli pomembnih vprašanj.

Eno temeljnih vprašanj je gotovo vprašanje, kako znotraj univerze omogočiti napredek v njeni ustvarjalni moči za razvoj znanstvenoraziskovalnega dela in izobraževanja za področja dela in profila znanosti hkrati.

Smo za koncept univerze, ki združuje vse, kar ustreza zastavljenim kriterijem raziskovalnega in pedagoškega dela. Strinjamo se s tem, da mora biti osnova za oblikovanje univerzitetnih programov profil poklica, ki temelji predvsem na "profilu znanosti" oziroma "profilu stroke", oprt na znanstveno-raziskovalno delo v procesu študija. Nesprejemljivo pa se nam zdi zoperstavljanje izobraževanja za profil znanosti "izobraževanju za visoko zahtevna dela" oziroma za operativne poklice.

Univerza vendar mora dati diplomantu hkrati znanje za znanstveno-raziskovalno delo in znanje in izkušnje za "področje dela" ali za "visoko zahtevne naloge poklica"! Kvalitetna je univerza, ki daje hkrati vrhunske strokovnjake, ki so sposobni razvijati znanost in stroko, in strokovnjake, ki obvladajo "področja dela". Na univerzi mora študent dobiti hkrati oboje: izkušnjo za ravnanje z znanostjo, ki vodi v samostojno znanstveno-raziskovalno delo - in izkušnjo za povezovanje in nenehno ekspliciranje povezovanja med teorijo in prakso za konkretna področja dela.

To pomeni, da mora univerza vložiti več tako v svojo ponudbo znanstvenoraziskovalnega dela študentom in njihovega usposabljanja zanj, in mnogo več v kvaliteto znanja za opravljanje nalog na področjih dela.

Univerzi manjkajo predvsem skupni projekti profesorjev in študentov, ki bi omogočali nenehen delovni dogovor v učenju stroke in uporabnosti naučenega za raziskovanje, razvoj ali poklicno delo.

Maloštevilne višje in visoke šole prav gotovo niso mogle znižati ravni univerze pri nas. Če se je znižala, se je, ker je premalo intenzivno razvijala prostor za ustvarjalno delovno izpostavljanje razumevanja stroke in reševanja njenih nalog slehernega učitelja in slehernega študenta. Utemeljitev poklica na sistemski znanosti ni fraza, utemeljitev mora biti operacionalizirana v instituciji univerzitetnega izobraževanja kot način dela oziroma sodelovanja. In to je izobraževanje za področje dela in za znanost hkrati.

V izobraževanju za socialno delo je izredno pomembno, da se na šoli ustvari prostor za teoretično in razvojno delo hkrati z vključevanjem učiteljev in študentov v konkretne "visoko zahtevne naloge za področje dela."

Sodoben, socialno-ekološki oziroma sistemski koncept znanosti o socialnem delu se lahko razvija v pogojih izobraževanja, kjer je mogoče soočenje s "teorijo ravnanja", ki jo veda potrebuje in kjer med študijem ustvarja prostor za preizkušanje strokovnega ravnanja.

Hubert Oppl, eden najvidnejših teoretikov znanosti socialnega dela, jo opredeljuje kot "Handlungswissenschaft", vedo o ravnanju, vedo, ki potrebuje teorijo ravnanja, teorijo strokovne intervencije.[2]

Opplov model znanosti socialnega dela predstavljamo kot za nas relevantno izhodišče za razvoj teorije in prakse, ki hkrati ponazarja pogoje za izobraževanje, ki jih znotraj univerze potrebujemo. Menimo tudi, da ima tisti del slovenske strokovne javnosti, ki se ne povezuje neposredno s področjem socialnega dela, malo vpogleda v znanstveno zasnovo stroke, ki jo je treba vedno znova dokazovati.

Socialno delo je znanost o iskanju novih rešitev za kompleksne socialne probleme ljudi in za iskanje takih rešitev. Gre za pomoč in za spreminjanje, ki izhaja iz celovitega, sistemskega ali ekološko-socialnega pogleda na človeka kot posameznika, v skupini in skupnosti. Ustvarjanje možnosti za "spremembe drugega reda", torej za spremembe, ki presegajo običajno Watzlawickovo "več istega" - spremembe, ki služijo zgolj temu, da se ne bi nič spremenilo - pomeni, prispevati h kvaliteti življenja ljudi, h temu, da bi kot družba našli modus skupnega življenja, ki ne bi izključeval nobenega človeka. Modus skupnega življenja, ki ga ne bi določala le večina ali moč.

Vrnimo se k Opplovemu modelu. Sociologija, psihologija, pedagogika, pravo, politologija, medicina so opredeljene kot pomožne znanosti, ki prispevajo k raziskovanju vzrokov socialnih problemov in k oblikovanju osnutkov za spremembe; skozi prispevek k raziskovanju vzrokov in oblikovanju osnutkov možnih sprememb, vplivajo na znanost socialnega dela.

Formalni predmet znanosti socialnega dela (Sozialarbeitwissenschaft) je organizirana in prostovoljna pomoč oziroma širše, organizirano in prostovoljno spreminjanje, ki sledi specifičnemu načinu postavljanja vprašanj o družbenih in osebnih predpogojih, ki zahtevajo pomoč ali spreminjanje; o pogojih, v katerih je poklicna ali prostovoljna pomoč oziroma spreminjanje možno in končno o genezi

problema o osveščenosti glede problemov in rešitev.

Iz znanosti socialnega dela se oblikuje "področje znanja" za ravnanje, teorija ravnanja, v katero prispevajo uporabne discipline takoimenovanih pomožnih znanosti.

Rezultat je socialno delo kot teorija ravnanja na posebnih področjih in za metode dela.

Če reduciramo izobraževanje za socialno delo na "teorijo ravnanja", na učenje o področjih dela in o metodah, pristanemo na to, da si družba ohranja svoje obrobne skupine, ki jih prepušča za to izobraženim strokovnjakom, ki zmorejo le spremembe prvega reda. S tem pristanemo na to, da se nam še naprej ne bo treba naučiti ničesar iz problemov ljudi, ki potrebujejo pomoč, ničesar za to, da soustvarjamo skupnost, kjer je prostor za človeka. Socialno delo kot teorija ravnanja se mora vedno znova reflektirati v raziskovanju družbenih predpogojev za pomoč, tako kot se mora sleherni teoretični koncept preizkusiti v tem, koliko ga je mogoče konkretizirati v teorijo o ravnanju, v iskanje novih rešitev.

Iskanje novih rešitev ni možno brez sodelovanja tistih, ki jih potrebujejo. Socialno delo lahko vzpostavi procese dogovarjanja le, če razvija celovit pogled na človeka, če jih vedno znova išče in artikulira kot problem skupnosti.

V izobraževanju za socialno delo potrebujemo dovolj časa za delovne pogoje, v katerih bi študent skupaj s profesorjem vedno znova mogel prehoditi pot od znanosti socialnega dela do socialnega dela kot teorije ravnanja in konkretnih metod intervencije, ki morajo ohraniti celovit pogled na človeka tudi, ko določajo metodološki korak v podrobnosti.

Potrebujemo štiri leta časa za intenzivno delo, ki smo ga metodološko in vsebinsko že zastavili. In potrebujemo podporo za temeljne in aplikativne raziskave v socialnem delu.

Socialno delo se je razvilo in doseglo raven znanosti. Treba mu je odpreti vrata na univerzo tudi pri nas.

OPOMBE

1. Projekt dolgoročnega razvoja, Dolgoročni razvoj visokega šolstva v SR Sloveniji, Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, Univerza v Mariboru, Gospodarska zbornica Slovenije, Center za razvoj univerze, Ljubljana 1986

2. Oppl, H., Tomaschek, A., Soziale Probleme und handlungsflexibilitat. Lambertus Verl., Freiburg im Breisgau 1986

ODNOS MED ZNANOSTJO SOCIALNEGA DELA, POMOZNIMI ZNANOSTMI IN PRAKSO SOCIALNEGA DELA

(Po H. Opplu, 1986)

P O M O Z N E Z N A N O S T I :

sociologija, psihologija, pedagogika, politologija, pravo, medicina idr.

raziskovanje vzrokov, razvoj osnutkov za spreminjanje

osnutki ciljev

Z N A N O S T S O C I A L N E G A D E L A

Formalni predmet: organizirana in prostovoljna pomoč oziroma spreminjanje

Specifična vprašanja:

*družbeni in osebni predpogoji, ki zahtevajo pomoč oz. spreminjanje

*pogoji, pod katerimi pride do poklicne oz. prostovoljne pomoči oziroma do spreminjanja

*proces geneze problema, osveščanja o problemu, rešitev problema

ZNANJE ZA RAVNANJE NA POSEBNEM PODROČJU DELA

SOCIALNO DELO KOT TEORIJA RAVNANJA

socialno delo kot področje ravnanja

socialno delo kot metoda